

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *Oblicza geografii. Zakres rozszerzony. Część 2*

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną	na ocenę dobrą	na ocenę bardzo dobrą	na ocenę celującą
2	3	4	5	6
I. Zmiany na mapie politycznej				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, granica państwa, enklawa, eksklawa, terytorium zależne</i> • podaje różnice w powierzchni wybranych państw na świecie • wymienia największe i najmniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie • podaje aktualną liczbę państw świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kolonializm, dekolonizacja</i> • wyjaśnia różnicę między integracją a dezintegracją państw • wymienia państwa powstałe po 1989 roku i wskazuje je na mapie świata • podaje przykłady organizacji międzynarodowych • podaje przyczyny konfliktów zbrojnych na świecie • wymienia podstawowe wskaźniki rozwoju gospodarczego i społecznego państw • wyjaśnia, czym jest PKB	Uczeń: • wymienia różnice między enklawą a eksklawą • wskazuje na mapie granice oraz stolice wybranych państw • omawia specjalny status Antarktydy • wymienia płaszczyzny integracji państw lub obszarów • wymienia główne cele działalności wybranych organizacji międzynarodowych • wskazuje na mapie świata obszary ważniejszych konfliktów zbrojnych • wymienia czynniki wpływające na rozwój państw • omawia prawidłowości w zróżnicowaniu przestrzennym państw świata pod względem PKB <i>per capita</i> • wyjaśnia, czym jest HDI • wymienia kraje o najwyższych i najniższych wartościach HDI	Uczeń: • omawia podział terytorialny mórz i oceanów • podaje przykłady enklaw, eksklaw i terytoriów zależnych na świecie oraz wskazuje je na mapie • przedstawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na ludność byłych kolonii oraz jej kulturę • podaje przyczyny procesów dezintegracyjnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej pod koniec XX w. • opisuje działalność ONZ • omawia przyczyny współczesnych konfliktów zbrojnych w wybranych regionach świata • opisuje wybrane konflikty zbrojne • omawia przyczyny zwiększania się dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw • omawia strukturę PKB według trzech głównych sektorów gospodarki • wyjaśnia, czym jest wartość dodana brutto (WDB)	Uczeń: • opisuje wpływ kolonializmu na współczesny podział polityczny świata • wskazuje na mapie obszary o nieustalonym statusie • omawia skutki kolonializmu i dekolonizacji • opisuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 roku • omawia wpływ przemian społeczno-ustrojowych po 1989 roku na podział polityczny świata • analizuje przyczyny i skutki integracji europejskiej • opisuje tendencje dezintegracyjne w Europie na przykładzie Katalonii • omawia skutki współczesnych konfliktów zbrojnych • porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego • omawia prawidłowości przestrzenne w zróżnicowaniu państw świata pod względem PKB i HDI • porównuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego na wybranych przykładach	Uczeń: • opisuje historię utworzenia Sudanu Południowego • omawia wpływ kolonializmu i dekolonizacji na współczesny podział polityczny świata oraz występowanie konfliktów zbrojnych • omawia znaczenie Unii Europejskiej w przemianach społeczno-gospodarczych państw członkowskich • opisuje działalność wybranej organizacji międzynarodowej • omawia wpływ konfliktów zbrojnych na społeczeństwo i gospodarkę państw • opisuje ekonomiczne, demograficzne i społeczne cechy państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego

II. Ludność i osadnictwo

Uczeń: • podaje aktualną liczbę ludności świata • wymienia najludniejsze państwa świata i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>przyrost naturalny, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, współczynnik przyrostu naturalnego</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, regres demograficzny</i> • wymienia etapy rozwoju demograficznego ludności • wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> • wymienia typy demograficzne społeczeństw • podaje przykłady państw, których społeczeństwa się starzeją • wymienia czynniki rozmieszczenia ludności na Ziemi • wymienia bariery osadnicze • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekumena, subekumena, anekumena, gęstość zaludnienia</i> • wymienia najgęściej zaludnione kraje na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji, współczynnik salda migracji</i> • dokonuje podziału migracji ze względu na zasięg • podaje główne kierunki współczesnych migracji na świecie • wskazuje na mapie przykładowe kraje emigracyjne i kraje imigracyjne • wymienia państwa, które w ostatnim czasie przyjęły najwięcej uchodźców • wymienia odmiany ludzkie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rasizm, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna</i> • wymienia mniejszości narodowe	Uczeń: • omawia różnice w zaludnieniu regionów • oblicza współczynniki urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego • podaje przyczyny eksplozji demograficznej i regresu demograficznego • podaje przykłady państw, w których występuje eksplozja demograficzna lub regres demograficzny • omawia model przejścia demograficznego • porównuje piramidy wieku i płci sporządzone dla wybranych krajów świata • wymienia przyczyny starzenia się społeczeństw • omawia wybrane czynniki rozmieszczenia ludności na świecie • wskazuje obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego • podaje główne przyczyny migracji zagranicznych na świecie • wskazuje na mapie przykłady krajów o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych • wyjaśnia, czym jest uchodźstwo • opisuje rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie • wyjaśnia różnice między narodem a grupą etniczną • wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym i etnicznym • wymienia przykłady rodzin językowych • omawia zróżnicowanie językowe ludności świata • wyjaśnia, czym jest wskaźnik	Uczeń: • analizuje dynamikę zmian liczby ludności świata • omawia zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie • opisuje etapy rozwoju demograficznego na wybranych przykładach • omawia zróżnicowanie struktury wieku na świecie • charakteryzuje typy demograficzne społeczeństw na podstawie piramidy wieku i płci na wybranych przykładach • omawia czynniki kształtujące strukturę wieku • omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika dzietności na świecie • przedstawia uwarunkowania rozmieszczenia ludności na świecie • opisuje bariery ograniczające osadnictwo i podaje ich przykłady • opisuje różnice w gęstości zaludnienia kontynentów • opisuje migracje wewnętrzne • omawia współczesne migracje zagraniczne i wymienia kraje, do których w ostatnich latach przybyło najwięcej imigrantów • wyjaśnia przyczyny dodatniego lub ujemnego salda migracji w wybranych krajach świata • przedstawia rozmieszczenie państwa o dodatnim i ujemnym saldzie migracji • wskazuje różnice między uchodźstwem a migracjami ekonomicznymi • omawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną • opisuje strukturę narodowościową i etniczną ludności Polski • przedstawia podział indoeuropejskiej rodziny językowej • omawia przyczyny upowszechniania	Uczeń: • wyjaśnia przyczyny zmian tempa wzrostu liczby ludności w skali globalnej i regionalnej • analizuje zróżnicowanie przestrzenne współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych • omawia społeczno-kulturowe uwarunkowania zróżnicowania modelu rodziny • opisuje zróżnicowanie demograficzne społeczeństw • omawia zróżnicowanie współczynnika feminizacji i współczynnika maskulinizacji na świecie • omawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności na świecie • opisuje problemy uchodźców • omawia przyczyny i skutki migracji zagranicznych na świecie • przedstawia skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na przykładzie wybranego państwa • przedstawia konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie • analizuje zróżnicowanie struktury wykształcenia ludności na świecie • omawia główne założenia wybranych religii • omawia konsekwencje zróżnicowania kulturowego ludności świata • charakteryzuje procesy metropolizacji w wybranych regionach świata • charakteryzuje typy fizjonomiczne miast i podaje ich przykłady • omawia przyczyny wyludniania się obszarów wiejskich na przykładzie Europy • wyjaśnia przyczyny depopulacji niektórych wsi w Polsce	Uczeń: • przedstawia skutki zmian tempa wzrostu liczby ludności na świecie • ocenia skutki wysokiego i niskiego przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych • ocenia skutki eksplozji demograficznej i regresu demograficznego • analizuje i ocenia zróżnicowanie mieszkańców różnych regionów świata pod względem dzietności • omawia konsekwencje starzenia się społeczeństw oraz zróżnicowanie przestrzenne tego zjawiska • przedstawia społeczno-ekonomiczne i ekologiczne skutki nadmiernej koncentracji ludności • analizuje skutki migracji w krajach emigracyjnych i w krajach imigracyjnych na przykładzie migracji Ukraińców do Polski w ostatnich latach • analizuje problemy państw o różnej zawartości socjoetnicznej • dostrzega związek między wykształceniem ludności a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju • opisuje wpływ wybranych religii na życie człowieka i gospodarkę • podaje przykłady wpływu religii na społeczeństwo i gospodarkę w Polsce • analizuje na podstawie map cyfrowych zróżnicowanie sieci osadniczej na świecie • wyjaśnia różnice między procesami urbanizacji zachodzącymi w państwach o niskim i wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego • analizuje przyczyny i skutki urbanizacji w wybranych regionach świata
--	--	---	--	---

w Polsce - wymienia przykłady języków urzędowych i języków sztucznych - podaje nazwy najbardziej rozpowszechnionych języków świata - wyjaśnia, czym jest <i>wskaźnik analfabetyzmu</i> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i> - wymienia wybrane religie świata - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kultura, krąg kulturowy</i> - wymienia rodzaje jednostek osadniczych - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wieś, miasto</i> - wyjaśnia znaczenie terminu <i>urbanizacja</i> - wymienia płaszczyzny urbanizacji - wyjaśnia, czym jest <i>metropolia</i> - wymienia funkcje miast - wymienia najludniejsze zespoły miejskie świata - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>megamiasto, megalopolis</i> - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>obszar wiejski, wieś</i> - wymienia nowe funkcje obszarów wiejskich	skolaryzacji - przedstawia strukturę religijną ludności świata - wymienia trzy wielkie religie uniwersalne - podaje przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem religijnym - wymienia główne kręgi kulturowe na świecie - wymienia kryteria podziału jednostek osadniczych na wieś i miasta - wymienia czynniki lokalizacji jednostek osadniczych - wyjaśnia, czym jest wskaźnik urbanizacji, oraz przedstawia jego zróżnicowanie na świecie i w Polsce - podaje przykłady miast o różnych funkcjach - wskazuje na mapie najludniejsze zespoły miejskie świata - wymienia formy zespołów miejskich - podaje przykłady megamiast oraz megalopolis i wskazuje je na mapie - omawia udział ludności wiejskiej w całkowitej liczbie ludności danego kraju - opisuje udział obszarów wiejskich w powierzchni kraju - przedstawia czynniki rozwoju obszarów wiejskich na świecie	się wybranych języków na świecie - omawia wartości wskaźnika analfabetyzmu i wskaźnika skolaryzacji w wybranych krajach - opisuje zróżnicowanie religijne ludności świata - omawia strukturę wyznaniową w wybranych państwach i w Polsce - opisuje zróżnicowanie kulturowe ludności świata - omawia fazy urbanizacji i ich przebieg w różnych rejonach świata - omawia i rozpoznaje formy zespołów miejskich na świecie - wyjaśnia zależność między udziałem ludności wiejskiej w całkowitej liczbie mieszkańców a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju - opisuje nowe funkcje obszarów wiejskich	wyjaśnia przyczyny zacierania się granic między miastem a wsią	proponuje działania, które mogą zapobiec wyludnianiu się wsi
---	--	---	--	--

III. Sektory gospodarki

Uczeń: - przedstawia podział gospodarki na sektory - przedstawia sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>globalizacja, indeks globalizacji</i>	Uczeń: - opisuje poszczególne sektory gospodarki i ich funkcje - przedstawia zmiany znaczenia sektorów gospodarki wraz z rozwojem cywilizacyjnym - omawia wzrost udziału usług w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju - wskazuje na mapie kraje o najwyższym i najniższym indeksie globalizacji na świecie	Uczeń: - omawia strukturę zatrudnienia i strukturę WDB według sektorów gospodarki oraz zmiany tych struktur w czasie w wybranych krajach świata - opisuje zmiany struktury zatrudnienia i struktury WDB według sektorów gospodarki w Polsce - podaje przyczyny zmian znaczenia sektorów gospodarki - wymienia przykłady działalności znajdujących się na pograniczu sektorów gospodarki	Uczeń: - wyjaśnia, jak zmieniają się struktura zatrudnienia i struktura WDB według sektorów gospodarki wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju - klasyfikuje działalność gospodarczą według PKD - omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji na przykładzie Polski	Uczeń: - dostrzega współzależność sektora przemysłowego i usługowego - przedstawia wpływ globalizacji i rozwoju technologii na zmiany w zatrudnieniu oraz przemiany wewnątrzsektorowe
---	--	---	--	---

	wymienia płaszczyzny globalizacji	przedstawia przejawy globalizacji na płaszczyznach: gospodarczej, społecznej i politycznej		
IV. Rolnictwo				
Uczeń: - wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa - wymienia formy użytkowania ziemi - podaje rodzaje terenów tworzących strukturę użytków rolnych - wymienia kryteria podziału rolnictwa - wymienia typy rolnictwa - wskazuje na mapie główne regiony rolnicze na świecie - wymienia główne cechy rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego - wyjaśnia znaczenie terminu <i>GMO</i> - wymienia państwa, w których uprawia się rośliny modyfikowane genetycznie - wymienia główne rośliny uprawne - wymienia głównych producentów ryżu, pszenicy i ziemniaków na świecie - wyjaśnia różnicę między chowem a hodowlą zwierząt - wymienia typy chowu zwierząt - wymienia państwa o największym поголовiu wybranych zwierząt gospodarskich - wymienia główne typy lasów - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lesistość, wskaźnik lesistości</i> - wymienia funkcje lasów - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybactwo, rybołówstwo, akwakultura, marikultura</i> - wymienia najczęściej poławiane gatunki organizmów wodnych - wyjaśnia, czym jest <i>przełowienie</i>	Uczeń: - określa udział użytków rolnych w powierzchni kraju w wybranych państwach - opisuje zróżnicowanie struktury użytków rolnych w wybranych krajach - omawia strukturę użytkowania ziemi i strukturę użytków rolnych w Polsce - wyjaśnia, na czym polega intensywność produkcji rolnej - wskazuje główne różnice między rolnictwem ekstensywnym a rolnictwem intensywnym - omawia czynniki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego - przedstawia zasady rolnictwa ekologicznego - dokonuje podziału roślin uprawnych ze względu na cechy biologiczne - podaje przykłady zastosowania wybranych roślin uprawnych - omawia różnice między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym - przedstawia podział zwierząt gospodarskich i kierunki ich chowu - wyjaśnia różnice między leśnictwem a gospodarką leśną - charakteryzuje główne typy lasów - przedstawia rozmieszczenie lasów na Ziemi - omawia zmiany lesistości w Polsce - opisuje funkcje lasów - omawia rozmieszczenie najważniejszych łowisk na świecie - podaje przyczyny przełowienia - wskazuje nadmiernie eksploatowane łowiska na mapie	Uczeń: - opisuje przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa - porównuje strukturę użytków rolnych w Polsce ze strukturą użytków rolnych w wybranych krajach - omawia typy rolnictwa na świecie - analizuje różnice między rolnictwem intensywnym a rolnictwem ekstensywnym - wykazuje różnice między rolnictwem uprzemysłowionym a rolnictwem ekologicznym oraz przedstawia ich wady i zalety - omawia areał upraw <i>GMO</i> - opisuje rozmieszczenie i wielkość produkcji ważniejszych upraw na świecie - wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych - charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość поголовia wybranych zwierząt gospodarskich na świecie - przedstawia sposoby gospodarowania zasobami leśnymi - omawia udział oceanów w światowych połowach - przedstawia wielkość połowów i produkcji akwakulturowej na świecie	Uczeń: - wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa na świecie - porównuje strukturę użytkowania ziemi w Polsce ze strukturą użytkowania ziemi w wybranych krajach - omawia przyczyny dużego udziału gruntów ornych w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw - omawia czynniki sprzyjające dużej wydajności rolnictwa w Europie Zachodniej - charakteryzuje rolnictwo pierwotne, rolnictwo tradycyjne i rolnictwo rynkowe - dokonuje analizy udziału rolnictwa ekologicznego w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej - przedstawia skutki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego - charakteryzuje warunki uprawy roślin: zbożowych, strączkowych, bulwiastych i korzeniowych oraz przemysłowych, a także warzyw i owoców oraz używek - omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie gatunkowe chowu zwierząt gospodarskich na świecie - ocenia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości na świecie i w Polsce - wykazuje skutki rabunkowej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata - omawia wzrost udziału akwakultury w rybactwie	Uczeń: - omawia zmiany w strukturze użytkowania ziemi wybranych państw - charakteryzuje główne regiony rolnicze świata - omawia korzyści i problemy wynikające z wykorzystywania roślin modyfikowanych genetycznie - omawia czynniki, które wpływają na zróżnicowanie wysokości plonów zbóż w wybranych krajach - analizuje przestrzenne zróżnicowanie chowu poszczególnych zwierząt gospodarskich i wyjaśnia jego przyczyny - uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie - rozumie zasady zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony przyrody - dostrzega związek między wielkością połowów i produkcji akwakulturowej a równowagą ekosystemów wodnych - podaje sposoby zapobiegania wyczerpywaniu się zasobów wód morskich i śródlądowych
V. Przemysł				

Uczeń: - dokonuje podziału czynników lokalizacji przemysłu - wymienia najważniejsze przyrodnicze, techniczno-ekonomiczne i społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu - wymienia działy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii (high-tech) - podaje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu high-tech - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>industrializacja, dezindustrializacja, reindustrializacja</i> - podaje przykłady dezindustrializacji i reindustrializacji na świecie i w Polsce - wymienia czynniki koncentracji przemysłu - wymienia formy koncentracji przemysłu tradycyjnego - wyjaśnia znaczenie terminu <i>budownictwo</i> - podaje nazwy odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii - wymienia główne surowce energetyczne - wymienia największych producentów surowców energetycznych na świecie - wymienia głównych producentów i konsumentów energii elektrycznej na świecie - wymienia typy elektrowni - wymienia kraje wytwarzające najwięcej energii jądrowej	Uczeń: - wymienia różnice między przymusową a związaną lokalizacją przemysłu - omawia przyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu - podaje cechy przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii - porównuje czynniki lokalizacji przemysłu tradycyjnego z czynnikami przemysłu zaawansowanych technologii - wskazuje różnice między dezindustrializacją a reindustrializacją przemysłu - podaje przyczyny dezindustrializacji - przedstawia różnice między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym - omawia etapy rozwoju okręgu przemysłowego - wymienia formy koncentracji przemysłu high-tech - przedstawia prawidłowości przestrzenne udziału budownictwa w strukturze zatrudnienia na świecie - omawia źródła energii na świecie w podziale na odnawialne i nieodnawialne - przedstawia rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie - wymienia odnawialne źródła energii - przedstawia bilans energetyczny i jego zmiany na przestrzeni wieków - omawia gospodarcze znaczenie energii elektrycznej - porównuje wielkość produkcji energii elektrycznej przypadającej na jedną osobę w wybranych krajach - opisuje udział energii jądrowej w całkowitej produkcji energii elektrycznej na świecie	Uczeń: - omawia techniczno-ekonomiczne czynniki lokalizacji przemysłu - wymienia korzyści i niekorzyści aglomeracji - omawia proces deaglomeracji przemysłu - opisuje społeczno-polityczne czynniki lokalizacji przemysłu - wymienia behawioralne czynniki lokalizacji przemysłu - porównuje cechy przemysłu tradycyjnego z cechami przemysłu zaawansowanych technologii - opisuje rozmieszczenie przemysłu tradycyjnego oraz przemysłu high-tech na świecie - omawia przebieg dezindustrializacji w wybranych państwach świata - opisuje gospodarcze znaczenie reindustrializacji - podaje rodzaje i przykłady okręgów przemysłowych na świecie - omawia rozmieszczenie ważniejszych okręgów przemysłowych na świecie - omawia czynniki warunkujące powstanie technopolii - przedstawia rolę budownictwa w gospodarce - charakteryzuje energetykę opartą na nieodnawialnych źródłach energii - charakteryzuje energetykę opartą na odnawialnych źródłach energii - określa udział poszczególnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata - omawia bilans energetyczny Polski - dostrzega prawidłowości w zmianach udziału nieodnawialnych i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym świata - przedstawia strukturę produkcji energii według typów elektrowni w wybranych krajach - porównuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce ze strukturą produkcji energii	Uczeń: - omawia wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozwój wybranych działów przemysłu i rozmieszczenie zakładów przemysłowych - opisuje zmiany znaczenia czynników lokalizacji przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii w procesie rozwoju cywilizacyjnego - omawia znaczenie przemysłu zaawansowanych technologii - podaje skutki dezindustrializacji w wybranych państwach świata - omawia przebieg industrializacji, dezindustrializacji i reindustrializacji w Polsce - omawia rozmieszczenie ośrodków i okręgów przemysłowych w Polsce - charakteryzuje wybrany okręg przemysłowy w Polsce - charakteryzuje wybrane technopolie na świecie i wskazuje je na mapie - wyjaśnia, czym są klastry, i omawia ich rolę w budowie gospodarki opartej na wiedzy - przedstawia różne oblicza budownictwa na świecie i w Polsce - opisuje skutki wzrostu zapotrzebowania na energię - omawia prawidłowości w zakresie zmian udziału źródeł odnawialnych źródeł w strukturze zużycia energii - przedstawia zalety i wady wybranych typów elektrowni - omawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki jądrowej - omawia plany rozwoju energetyki jądrowej w Polsce	Uczeń: - przedstawia przyczyny zmian roli czynników lokalizacji przemysłu w czasie - ocenia trafność lokalizacji wybranego zakładu przemysłowego w Polsce - ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarczy państw i jakość życia ludzi - omawia rolę reindustrializacji w gospodarce - prezentuje zmiany struktury przestrzennej przemysłu tradycyjnego i przemysłu zaawansowanych technologii na świecie - prezentuje argumenty przemawiające za potrzebą zharmonizowania stylu budownictwa z krajobrazem przyrodniczym i krajobrazem kulturowym - omawia działania podejmowane na rzecz ograniczenia tempa wzrostu zużycia energii - opisuje nietypowe źródła energii na przykładzie Szwecji - przedstawia związek między strukturą produkcji energii elektrycznej a bezpieczeństwem energetycznym kraju i środowiskiem geograficznym
---	--	--	---	---

		elektrycznej w wybranych krajach Europy i świata • omawia zmiany w strukturze zużycia energii elektrycznej w wybranych krajach • omawia rozwój energetyki jądrowej na świecie • omawia znaczenie energetyki jądrowej na świecie		
VI. Usługi				
Uczeń: • klasyfikuje usługi według różnych systemów • charakteryzuje usługi podstawowe i usługi wyspecjalizowane • wymienia rodzaje transportu i kryteria jego podziału • podaje czynniki rozwoju transportu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>łączność</i> • przedstawia podział łączności • wymienia przejawy kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • wyjaśnia, czym jest <i>kapitał ludzki</i> • przedstawia wydatki państwa na edukację w wybranych krajach • wymienia państwa przeznaczające największe nakłady na działalność badawczo-rozwojową • wymienia największe banki świata • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>handel zagraniczny, eksport, import, reeksport, bilans handlowy</i> • wymienia przedmioty handlu międzynarodowego • wyjaśnia znaczenie terminu <i>turystyka</i> • wymienia kraje, z których przyjeżdża do Polski najwięcej turystów • podaje czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną • wymienia regiony najczęściej odwiedzane przez turystów • wskazuje na mapie główne regiony turystyczne Europy	Uczeń: • omawia zróżnicowanie sektora usługowego na świecie • omawia czynniki rozwoju transportu w Polsce • wymienia elementy infrastruktury transportowej • wskazuje miejsce łączności w PKD • omawia rozwój łączności • wymienia czynniki wpływające na innowacyjność i rozwój gospodarki opartej na wiedzy • wymienia główne centra finansowe na świecie • podaje czynniki wpływające na rozwój handlu międzynarodowego • wyjaśnia, na czym polega międzynarodowy przepływ kapitału między państwami • omawia kierunki międzynarodowej wymiany towarowej • wymienia głównych partnerów handlowych Polski • omawia rozwój ruchu turystycznego na świecie • charakteryzuje wybrany region turystyczny świata • omawia udział poszczególnych regionów świata w ogólnej liczbie przyjazdów turystycznych	Uczeń: • porównuje zatrudnienie w sektorze usługowym w Polsce ze strukturą zatrudnienia w usługach w wybranych krajach świata • opisuje transport: samochodowy, kolejowy, morski, wodny śródlądowy, lotniczy i przesyłowy na świecie • przedstawia wady i zalety poszczególnych rodzajów transportu • omawia rozwój telefonii i zróżnicowanie jego poziomu na świecie • omawia kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego • omawia cechy gospodarki opartej na wiedzy • wyjaśnia znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju gospodarczym • opisuje dostęp do usług edukacyjnych w wybranych krajach • omawia dostęp do usług bankowych w wybranych krajach • opisuje wpływ usług ubezpieczeniowych na życie człowieka • omawia cele Światowej Organizacji Handlu (WTO) • omawia na podstawie mapy zróżnicowanie przestrzenne obrotów handlu zagranicznego • przedstawia strukturę towarową wymiany handlowej w wybranych krajach • omawia strukturę handlu zagranicznego Polski	Uczeń: • analizuje zróżnicowanie gęstości sieci dróg i sieci linii kolejowych na świecie • charakteryzuje uwarunkowania rozwoju transportu: samochodowego, kolejowego, morskiego, wodnego śródlądowego, lotniczego i przesyłowego na świecie • przedstawia zróżnicowanie udziału poszczególnych rodzajów transportu w strukturze przewozów w wybranych krajach • przedstawia rozwój telekomunikacji komputerowej i zróżnicowanie jego poziomu na świecie • przedstawia prawidłowości w zakresie zróżnicowania dostępu do internetu na świecie • omawia rolę telekomunikacji komputerowej w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego • omawia pozytywne i negatywne skutki kształtowania się społeczeństwa informacyjnego • wyjaśnia, na czym polega wsparcie udzielane młodym, innowacyjnym przedsiębiorstwom – start-upom – przez inkubatory przedsiębiorczości i akceleratorzy biznesu • przedstawia prawidłowości przestrzenne w zakresie dostępu do usług edukacyjnych i finansowych na świecie • wykazuje związek między nakładami na prace badawczo-rozwojowe a poziomem rozwoju społeczno-	Uczeń: • omawia znaczenie transportu i łączności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata i w życiu codziennym • omawia zmiany roli poszczególnych rodzajów transportu wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym kraju • przedstawia zróżnicowanie poziomu innowacyjności gospodarek państw UE na podstawie Europejskiego Rankingu Innowacyjności • omawia rolę giełd w światowym systemie finansowym i gospodarce państw • opisuje znaczenie handlu międzynarodowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata • omawia zasady sprawiedliwego handlu i wyjaśnia, dlaczego należy ich przestrzegać • wyjaśnia, jaki wpływ wywiera turystyka na gospodarkę i społeczeństwo krajów wysoko i słabo rozwiniętych • omawia znaczenie usług turystycznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego świata

		• przedstawia główne założenia działalności Światowej Organizacji Sprawiedliwego Handlu (WFTO) • przedstawia przyczyny szybkiego rozwoju turystyki na świecie • omawia czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną • opisuje atrakcyjność turystyczną wybranych regionów turystycznych świata • przedstawia ograniczenia w rozwoju turystyki	-gospodarczego państwa • omawia rolę usług w handlu międzynarodowym • analizuje handel międzynarodowy w ujęciu globalnym: podaje wartość światowych obrotów handlu międzynarodowego, opisuje strukturę towarową, wymienia najważniejszych eksporterów i importerów • opisuje skutki rozwoju turystyki na świecie • omawia usługi turystyczne w Polsce • podaje przykłady skutków rozwoju turystyki w swoim regionie • przedstawia najważniejsze miejsca pielgrzymkowe różnych religii na świecie i w Polsce oraz omawia znaczenie miejsc świętych dla wyznawców poszczególnych religii	
--	--	--	---	--

VII. Wpływ człowieka na środowisko

Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja</i> • podaje przykłady konfliktów ekologicznych • wymienia źródła zanieczyszczeń atmosfery spowodowane działalnością człowieka • podaje głównych producentów gazów cieplarnianych w Europie • wymienia rodzaje smogu • wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery spowodowane działalnością człowieka • wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>agrotechnika</i> • wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego spowodowane rolnictwem • wymienia systemy gospodarowania ziemią uprawną • wymienia rodzaje kopalń i podaje nazwy wydobywanych w nich	Uczeń: • dostrzega konflikt interesów w relacjach człowiek – środowisko przyrodnicze • wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój • omawia cele zrównoważonego rozwoju • wymienia najważniejsze zjawiska związane z zanieczyszczeniem atmosfery • wyróżnia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń atmosfery • wymienia antropogeniczne źródła zanieczyszczeń atmosfery • podaje przykłady najbardziej zanieczyszczonych ośrodków miejskich w Polsce • omawia wykorzystywanie wody przez człowieka • wymienia wielkie inwestycje hydrotechniczne i wskazuje je na mapie • opisuje wpływ monokultury rolnej na	Uczeń: • omawia przyczyny nasilania się konfliktu w relacji człowiek – środowisko przyrodnicze • opisuje zasady zrównoważonego rozwoju • wyjaśnia, w jaki sposób powstaje nadmierny efekt cieplarniany i omawia jego wpływ na globalne ocieplenie • opisuje mechanizm powstawania dziury ozonowej • wyjaśnia powstawanie smogu • omawia emisję dwutlenku węgla na świecie oraz tlenków siarki i azotu UE • wyjaśnia, w jaki sposób działalność gospodarcza człowieka narusza stosunki wodne • omawia wpływ chemizacji i mechanizacji rolnictwa na środowisko przyrodnicze • wyjaśnia, na czym polega melioracja • wymienia negatywne skutki	Uczeń: • podaje przykłady racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego • wymienia międzynarodowe dokumenty dotyczące zrównoważonego rozwoju • porównuje smog fotochemiczny ze smogiem siarkowym • przedstawia sposoby zapobiegania smogowi • omawia przyrodnicze skutki budowy zapór wodnych • opisuje proces zanikania jeziora Czad • omawia wpływ nadmiernego wypasu zwierząt na środowisko przyrodnicze • wymienia etapy pustyńnienia • przedstawia pozytywne i negatywne skutki melioracji • wyjaśnia wpływ działalności górniczej na środowisko przyrodnicze • opisuje kierunki rekultywacji terenów pogórnich i podaje ich przykłady • analizuje wpływ transportu	Uczeń: • opisuje konflikty ekologiczne w swojej okolicy, wymienia przyczyny nasilania się tego procesu • podaje propozycje sposobów rozwiązania konfliktów w relacji człowiek – środowisko • omawia wpływ zanieczyszczeń powietrza na ludzki organizm • ocenia wpływ wielkich inwestycji hydrologicznych na środowisko geograficzne • przedstawia działania człowieka mające na celu zapobieganie zanieczyszczaniu wód oraz zmniejszanie stopnia ich zanieczyszczenia • analizuje na przykładach ze świata i z Polski wpływ działalności rolniczej na środowisko przyrodnicze • analizuje wpływ wybranej kopalni na środowisko przyrodnicze • podaje przykłady negatywnych skutków rozwoju turystyki we
---	---	---	---	---

surowców • wyjaśnia znaczenie terminu <i>rekultywacja</i> • podaje przykłady negatywnego wpływu transportu i turystyki na środowisko przyrodnicze • podaje definicję pojęcia <i>krajobraz kulturowy</i> • wymienia formy ochrony krajobrazu • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rekultywacja krajobrazu</i>, <i>renaturalizacja krajobrazu</i>, <i>rewitalizacja krajobrazu</i>	środowisko przyrodnicze • wyjaśnia, na czym polegają chemizacja i mechanizacja rolnictwa • omawia metody wydobywania surowców w kopalniach otworowych, głębinowych i odkrywkowych • podaje przykłady rekultywacji obszarów pogórnich w Polsce • wymienia elementy środowiska geograficznego, które podlegają negatywnemu wpływowi transportu • podaje główne zagrożenia dynamicznego rozwoju turystyki dla środowiska przyrodniczego • wymienia elementy krajobrazu kulturowego miejskiego i krajobrazu kulturowego wiejskiego • podaje przykłady rekultywacji, renaturalizacji i rewitalizacji obszarów zdegradowanych w Polsce	działalności górniczej w poszczególnych rodzajach kopalń • wyjaśnia, jak powstaje lej depresyjny • opisuje, na czym polega rekultywacja terenów pogórnich • omawia wpływ transportu na zanieczyszczenie powietrza, wód i gleby, a także na przekształcenie krajobrazu oraz florę i faunę • opisuje wpływ działalności turystycznej na środowisko geograficzne • omawia proces degradacji krajobrazu miejskiego • opisuje działania człowieka prowadzące do degradacji krajobrazu wiejskiego • omawia rodzaje i cele działań rewitalizacyjnych	na człowieka • omawia zasady zrównoważonej turystyki • wymienia czynniki zagrażające krajobrazom kulturowym na świecie i w Polsce • określa rolę planowania przestrzennego w kształtowaniu i ochronie krajobrazu kulturowego • wymienia przykłady proekologicznych rozwiązań w działalności rolniczej, przemysłowej oraz usługowej na wybranych obszarach	własnym regionie • przedstawia przykłady realizacji zasad zrównoważonej turystyki • prezentuje działania służące ochronie krajobrazu kulturowego • omawia przykład rekultywacji, renaturalizacji lub rewitalizacji krajobrazu w swojej okolicy
--	---	--	---	---